

KIRKKOPALVELUT
TYYNELÄ

Päihteet ja isyys
Ammattilaisten aamiainen Kuopio 9.9.

Kaisa Ovaskainen

Erityisesti Isä- projekti 2013 - 2016

- 4 työntekijää, 5 paikkakuntaa (Kuopio, Pieksämäki/Varkaus, Jyväskylä, Mikkeli)
- hallinnoi Kehittämiskeskus Tyynelä
- rahoittaa RAY
- mukana Emma & Elias-ohjelmassa

Projektin tavoitteet:

- tukea päihteitä käyttävän isän osallisuutta vanhemmuuteen ja tukea lasten osallisuutta isään erilaisissa perhemuodoissa.
- vertaistuen ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen isien vanhemmuuden vahvistamisessa.
- tukea isän päihteistä kuntoutumista vanhemmuutta hyödyntäen.
- Vahvistaa ammattilaisten ja läheisverkoston tietotaitoa ja yhteistä osaamista isäerityisen ja mieskulttuuristen toimintojen näkökulmasta ja lisätä päihdetyön, aikuissosiaalityön, lastensuojelun ja järjestöjen välistä yhteistyötä.

Keskeisiä asioita alkukartoituksesta (2013):

- Ylisukupolvisuus nousi voimakkaasti esille
- Koettiin, että isyyteen tarvittaisiin valmentautumista ja vertaistuellista apua
- Erotilanteissa isät väistyivät huoltajuudesta ja eron jälkeen päihteiden käyttö lisääntyi runsaasti ja siitä tuli hallitsematonta
- Isyyttä pidettiin tärkeänä motivoivana tekijänä muutokseen ryhtymisessä
- Palvelujärjestelmässä päihdetaustaiset isät kokivat usein jääneen kuulematta vanhempana

Erityisesti Isä-projekti nostaa isyyden päihdetyön keskiöön

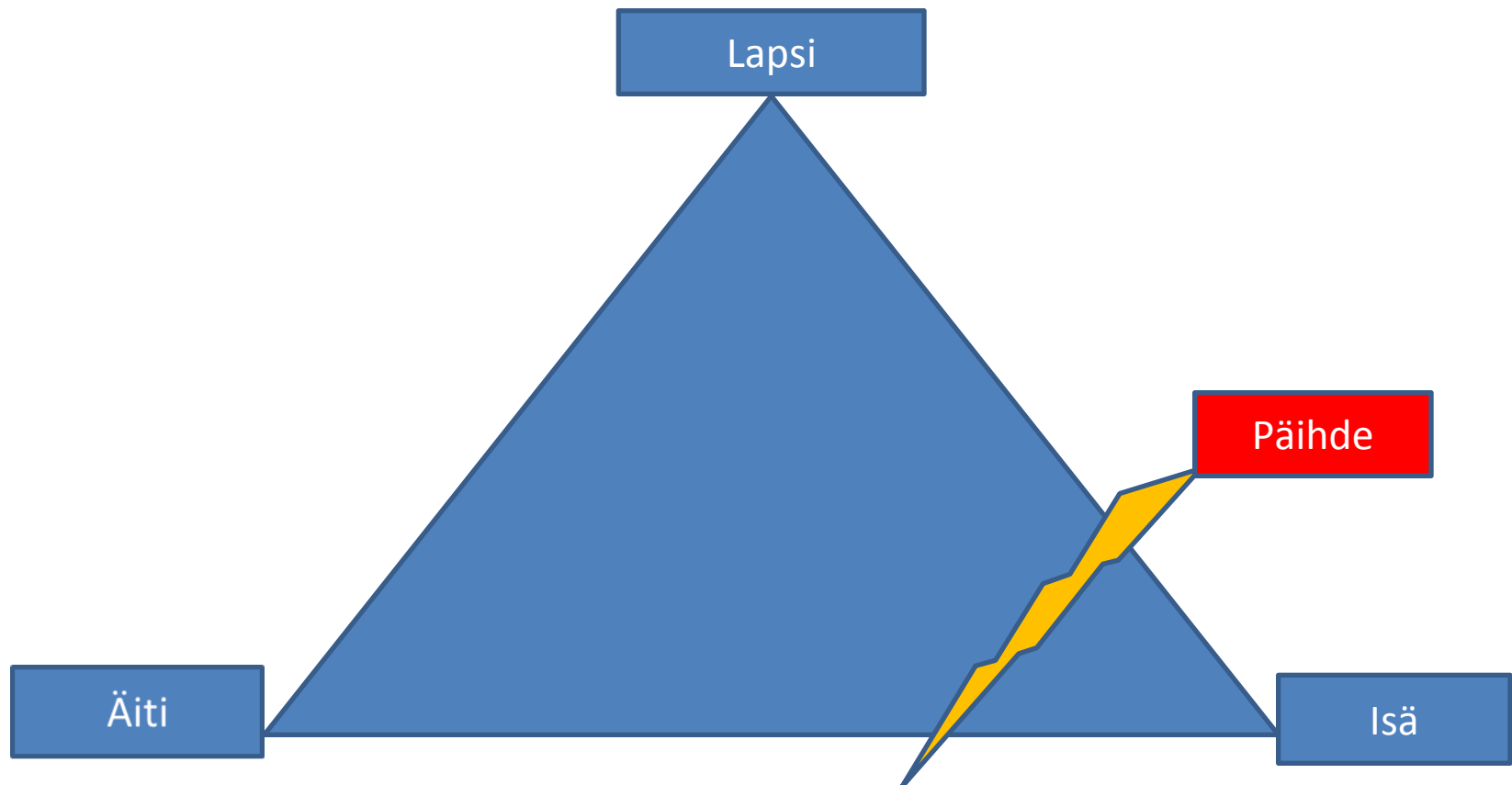
- Henkilökohtainen työskentely isä- asiakkaan kanssa
- Vertais- ja ryhmätoiminta
- Isyydestä keskustelu, myös niiden isien kanssa, joilla vanhemmuus ei ole toteutunut (mm. tunteiden käsittely)
- Isyyden tehtävät, riittävän hyvän isyyden ja oman isä- suhteen läpikäyminen
- Lapsen näkökulma; lapsen etu ja kehitysvaiheisiin liittyvät tarpeet
- Eri-ikäisten ja eri isyyden vaiheessa olevien isien huomioiminen (teini- isät, vankila- isät, eroavat isät, ukit, ..)
- Työvälineitä isätyöskentelyyn ja koulutuksia/tietoa asiasta
- Asennetyö isyyden voimavaraksi nostamisessa
- Isyysteeman vieminen palvelujärjestelmän rakenteisiin
- ”Isä –tietopankki” <http://www.tyynela.fi/erityisesti-isa>

HUOMIOITA ISÄERITYISESTÄ TYÖSTÄ

- Kohtaaminen isänä – ei päihteiden käyttäjänä!
- Isyydestä keskustelu nostaa myös päihteet puheeksi
- Eri isyyden vaiheessa tarvitaan erilaista tukea.
- Läheisten huomioiminen noussut esille (tietoa ja tukea)
- Ylisukupolvisuuden huomioiminen, ”miehen/isän malli”
- Kokonaisuuden ja elämäntilanteen huomioiminen – > yksilölliset tarpeet arjenhallintaan
- Vertaistuen mahdollistaminen
- Tarvitaan tietoa, keskustelutukea ja käytännön apua
- Edellyttää luottamusta, läsnäoloa, kuulemista ja asiakkaan toimijuuden, sekä autonomian kunnioittamista
- Dialogisuus – yhdessä oppimisen kokemus on merkittävässä roolissa

Triadi- suhde

Lapsen elämän peruskokonaisuus

1) Voiko päihteitä käyttävä isä olla osallinen lapsen elämään? Millä tavalla? Millä ehdoilla?

- Isä on osallisena lapsen elämässä, olipa paikalla tai ei
- Päihteitä käyttävän isän osallisuudessa on haasteita
- Täytyy olla realistiset tavoitteet, mihin ja milloin isä kykenee (esim. lapsen tapaamiset)
- isän itsetunnon vahvistaminen isänä olemiseen tärkeää
- Lapsen näkökulman valaiseminen isälle – tärkeää välttää hylätyksi tulemisen kokemus
- Lapsen näkökulma saavutettavissa isän oman kokemusmaailman kautta (oma isä-suhde, kokemukset)
- Muistaa, että pienetkin hetket (mm. valvotut tapaamiset lapsen ehdoilla) ja asiat (esim. kirje/kortti lapselle) voivat olla merkittäviä

- Lapsen kanssa pitää olla selvin päin
- Vanhempien väliset ristiriidat pitäisi sopia
- Lapsen kehitysvaiheen mukaisesti olisi kerrottava rehellisesti asioista
- Lastensuojelu apuna turvaamassa tapaamisia – lapsen edun mukaiset tapaamiset!
Lapsen oikeus päättää tapaamisista , mutta myös oikeus olla osallinen vanhempaansa
- Salaisuuksien vyyhdiltä turvaaminen – > lapsen ei tarvitse valehdella vanhempiensa takia/ puolesta
- Lapsella on oikeus tietää vanhempien päihdeongelmasta ja miten se vaikuttaa aikuisen käyttäytymiseen, oikeus tietää, että se rajoittaa myös tapaamisia & yhteydenpitoa ”Eikö isä välitä, kun ei käy katsomassa / soita?”
- Viranomaisten omat asenteet päihteisiin? Onko päihdeongelma ainoa ”mörkö”?
- Vanhemmille selkeät ja johdonmukaiset pelisäännöt

- Isän oma vastuu / osallisuus tilanteeseen ja asiaan käytävä läpi – ettei syyllistä osattomuuteen vanhemmuudessa löydetä aina vain ulkopuolelta
- Lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti käydä läpi sairauskäsitys päihderiippuvuudessa -> poistaa lapsen kokemaa syyllisyyttä
- Mikä on järkevä mittari selvin päin olemiselle ja hyvälle vanhemmuudelle? Kuka kontrolloi? Päihdeseulasta ”selvinneet”, voivat käyttää lääkkeitä, huumeita, olla vieroitusoireisena, kärsiä muista riippuvuuksista, sairastaa persoonallisuushäiriötä, joka vaikuttaa lapsen kehitykseen..
- Mikä on lapsen edun mukaista? Onko vähäinen osallisuus parempaa kuin osallisuus ollenkaan?
- Tilannekohtaisuus: tämä on tilanne/ lähtökohta osallisuudelle, miten vanhemmuutta voidaan tukea suhteessa lapsen kasvun ja kehityksen tarpeisiin
- Projektit, ym. auttaa, jotka keskittyy yhteen asiaan ja sen tutkailuun

2) Millaista on lapsen kannalta riittävä isyys?

- Riittämättömyyden tunne tuttua kaikille vanhemmille
- Miten korkealle rima asetetaan viranomaisten toimesta?
Silmätikkuna oleminen
- Jaksamisen rajat
- Oltava realistinen, riittävä isyys elämäntilanteeseen nähden, joskus se voi olla pelkkä synttärikortti
- Turvallinen ja luotettava aikuinen, joka tarjoaa läsnäoloa, on kiinnostunut lapsesta ja tämän elämästä – asettaa lapsen edun oman edun edelle
- Mikäli on pitkiä pätkiä pois lapsen elämästä, tärkeää antaa lapselle tietoa, että on elossa ja ajattelee lasta -> vähentää lapsen kantamaa huolta

Tavoitteena:

- Ideaalitilanteessa jokaisella kriisitilanteessa tai muussa vaikeassa tilanteessa olevalla isällä on mahdollisuus isäerityiseen kohtaamiseen, jota kautta hän saa yksilöllisesti suunniteltua, kokonaisvaltaista tukea elämäntilanteensa eheyttämiseen siten, että se mahdollistaa osallisuuden isyyteen ja vanhemmuuteen
-> lapsen etu
- Isäerityisen työtteen (nähdä isyys yhtenä merkittävänä voimavarana) voi sisällyttää osaksi toimintaa aina vanhempien kanssa työskennellessä mm. lastensuojelun, perhetyön, päihdetyön, perheneuvolan työssä..

Haastateltujen isien kokemat hyödyt ja vaikutukset projektista (Ulkoinen arviointi/ Referenssi ry)

- **Lasten parempi huomiointi:**

- isät enemmän mukana lastensa elämässä, huomioivat heidät paremmin, aiemmin lapset sivuroolissa

- *”Nyt on aseet ja työvälineet siihen, millainen olen isänä ja millainen minun olisi hyvä olla. Kun ne kaikki oli päihdehöyryissä unohtuneet.”*

- monet olivat saaneet kuntoon katkenneet suhteet lapsiinsa

- **Uudet näkemykset isänä olemiseen:**
 - vinkit tärkeää erityisesti nuoremmille isille
 - tärkeä käydä läpi isyyteen, lapsen kasvatukseen ja ylipäätään lasten kanssa olemiseen /tekemiseen liittyviä asioita
 - neuvojen saaminen perusasioihin: *”Oman isyyden löytäminen ja sen tärkeyden huomioiminen, päihdeongelmasta huolimatta. Ja se että olen tärkeä lapsille ja lapset on tärkeitä mulle.”*
 - työntekijän vastakaiku omille mietteille siitä, miten toimia isänä
 - työntekijän kannustus: *”aiemmin ei tullut minnekään lähdettyä”*

Itsetunnon kasvaminen ja häpeätunteen väheneminen:

- työntekijöiltä saatu uusia ajatuksia, myönteistä energiaa, mikä auttoi elämässä eteenpäin
- tuki voimaannutti henkisesti ja auttoi arjen sujumisessa
- monet kertoivat leimaantuneensa alkoholisteiksi, projektin kautta itsetunto kasvoi, kun ei lokeroitu päihteiden käyttäjiksi vaan ensisijaisesti isiksi
- monet tunsivat häpeää alkoholinkäytön ym. vuoksi, häpeän vuoksi esim. lasten tapaamisoikeutta ei vaadittu, kun asiaa pystyi purkamaan, häpeän tunto vähentyi

Kotiin vietävä tuki ja jalkautuva työ:

- monet edut (rentous, helpompi puhua, ei matkustusta, tuki koko perheelle)
- *”Kotona on helpompi puhua, sillä se ei ole samanlainen ympäristö kuin virasto, vaan voi istua sohvalla ja jutella rennosti”.*

Käynti yhdessä eri viranomaisien luona:

- projektityöntekijöiden mukanaolo asiointitilanteissa eri viranomaisyhteyksissä korvaamatonta
- ilman tukea monet asiat olisivat jääneet hoitamatta tai ne olisivat edenneet paljon hitaammin (esim. huoltajuuskiistat: isien ääni ei kuulu)

”Yleensä päihteet ovat vammauttaneet meitä itseä jo niin, että toimiminen suhteessa viranomaisiin vaikeutuu. Ei ole yksinkertaisesti toimintakykyä, eikä tiedä mitä pitää sanoa, kun vastassa ovat napakat ja kopakat virkailijat kysymyksineen. Ja monesti ei ole paukkuja lähteä asioita hoitamaan.

Isien huomioiminen kokonaisuutena, ei pelkästään päihteiden käyttäjänä:

- aiemmin kohdeltu vain päihteiden käyttäjänä
- työntekijään saattoi luottaa, hän tunsi henkilöhistorian

Hyödyt myös lapsille ja äideille:

- lapsille sosiaalista turvallisuutta ja äideille (mm. ristiriitojen ratkaisu)
- Osa isistä vielä odotti, mitä projekti tuo tullessaan
- Lisää toiminnallista tekemistä, lisää ryhmiä

- **Päihteiden käytön väheneminen:**
 - halu pitää huolta lapsista, lapset koossapitävä voima
 - puhuminen auttaa
- *”Projektin on pitänyt minut kurissa, vaikka nyt minulla on ollut kuukauden putki, juominen on kuitenkin ajoittaista, mutta projektin ansiosta se pysyy kohtuudessa, parhaillaan olen ollut juomatta 1,2 vuotta. Jos tätä projektia ei olisi, niin minähän joisin koko ajan. Tämä projekti auttaa hillitsemään. Olen tuurijuoppo. Ja kun käyn täällä puhumassa, niin menee mielihalut juoda ohi. Jos joku asia harmittaa, eikä kellekään pysty puhumaan, niin minähän juon. Olin pulassa sen kolmen kuukauden pätkän, kun projekti oli ilman työntekijää, rupes vähän kuin paineet kasautuu.”*